

HGK – Županijska komora, Koprivnica
Društvo kemičara i tehnologa, Koprivnica
Sveučilište Sjever, Koprivnica-Varaždin

10. STRUČNI SKUP OKOLIŠ I ZDRAVLJE

Božo SMOLJAN, Krunoslav HAJDEK

Zaštita okoliša i zdravlja iz perspektive ambalažnog inženjerstva
Environmental and health protection from the perspective of packaging engineering

Božo Smoljan, prof. dr. sc. • Odjel za ambalažu, recikliranje i zaštitu okoliša, Sveučilište Sjever, Sveučilišni centar Koprivnica, Trg dr. Žarka Dolinara 1, 48000 Koprivnica, Croatia • (bsmoljan@unin.hr)

Krunoslav Hajdek, prof. dr. sc. • Odjel za ambalažu, recikliranje i zaštitu okoliša, Sveučilište Sjever, Sveučilišni centar Koprivnica, Trg dr. Žarka Dolinara 1, 48000 Koprivnica, Croatia • (khajdek@unin.hr)

Uvod

Ambalažna industrija

Ambalažna industrija može biti od strateške važnosti za svaku zemlju jer može dati ključnu prednost u gospodarstvu općenito, odnosu izvoza i uvoza te pravilnim pristupom u očuvanju okoliša.

Industrija ambalaže složena je dinamična, znanstvena, umjetnička i kontroverzna poslovna djelatnost.

U svojoj osnovi industrija ambalaže uključuje:

- koordinirane procese dizajniranja i proizvodnje ambalaže
- pripremu robe za transport, distribuciju, skladištenje i prodaju
- omogućavanje upotrebe robe
- recikliranje i sve ostale vrste oporabe ambalaže

Uvod

Ambalažno inženjerstvo

Ambalažno inženjerstvo je multidisciplinarno STEM područje primijenjenih znanosti i inženjerstva u razvoju, dizajnu, proizvodnji, primjeni i uporabi ambalaže.

Uključuje elemente:

- Tehnologija oblikovanja, konstruiranja i projektiranja proizvoda
- Grafičkih tehnologija i dizajna
- Kemijskog inženjerstva
- Inženjerstva materijala
- Industrijskog inženjerstva - proizvodnog inženjerstva, robotizacije i automatizacije
- Inženjerstva okoliša

Uvod

Inženjerstvo okoliša

Inženjerstvom se okoliša nastoji:

- preventivnim i sanacijskim metodama poboljšati opće stanje u okolišu i javno zdravlje
- poboljšati postupke recikliranja i zbrinjavanja otpada
- kontrolirati zagađenje vode, tla i zraka

U suvremenom se ambalažnom inženjerstvu poseban značaj pridaje preventivnom očuvanju okoliša odabirom ekološki prihvatljivih:

- materijala
- postupaka proizvodnje
- dizajna proizvoda

Uvod

Tvrtke se trude "postati zelene", one traže inovativnu, održivu, laganu ambalažu koja može smanjiti količinu goriva i stakleničkih plinova koji se emitiraju tijekom proizvodnje i prijevoza.

Mogućnost prihvatljive uporabe ambalažnog otpada postaje važna karakteristika ambalaže. Proizvođači ili dobavljači proizvoda traže ambalažu koja se može ponovno upotrijebiti, reciklirati ili prirodno na prihvatljiv način razgraditi.

Povećana briga za okoliš stvorila je veću potražnju za inženjerima ambalaže s izraženim kompetencijama iz inženjerstva okoliša.

Osim u proizvodnji i zaštiti okoliša, inženjeri ambalaže su obično s kolegama iz marketinga i pravnih odjela uključeni u pravne i marketinške poslove.

Ekološki zahtjevi

Ekološki se zahtjevi uglavnom odnose na ograničenje količine ambalažnog otpada:

- **ponovna upotreba, sposobnost recikliranja, energetska uporaba, sposobnost razgradnje ambalažnih materijala,**
- **primjena biorazgradive ambalaže s minimalnim štetnim utjecajem njene biorazgradivosti na okoliš i zdravlje ljudi.**

Ambalažni otpad

- **U Hrvatskoj otprilike 80% otpada završi na legalnim i ilegalnim odlagalištima. Količina ambalažnog otpada u Hrvatskoj se kontinuirano povećava.**
- **U razvijenim europskim zemljama, poput Švicarske, Nizozemske, Danske i Belgije manje od 5% otpada završi na odlagalištima. U kružno gospodarstvo uključeno je 45 do 55% otpada, a ostatak završava u energetskej uporabi.**

Ekološki zahtjevi

Zakonski propisi:

- **Prema propisima o zdravlju potrošača, akcent je na primjeni ambalaže iz perspektive zaštite okoliša.**
- **Ambalaža se promatra kao sastavni dio proizvoda, posebno se to odnosi na prehrambene proizvode.**
- **Iz perspektive zaštite okoliša zakoni koji reguliraju primjenu ambalaže i ambalažnih materijala su strogi i precizni.**

EU direktive o ambalažnom otpadu:

- **U EU je 2014. generirano oko 25 milijuna tona plastičnog otpada nakon konzumiranja. Od čega je samo 30% bilo reciklirano.**
- **Potrebno je bilo postaviti ambiciozan cilj kako bi se gospodarstvo poticalo na povećanje recikliranja.**
- **Jedan od elemenata nedavno predloženih izmjena i dopuna direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu zahtijeva da bi do 2025. godine trebalo reciklirati 55% plastičnog ambalažnog otpada. (Izvor: Eurostat)**

Plastični otpad u EU-u

Tablica 1. Stvaranje plastičnog otpada u EU-u

Ambalaža	----- 53 %
Električna i elektronička oprema	--- 8%
Oprema	--- 7%
Izgradnja i rušenje zgrada	-- 5%
Automobilska industrija	-- 5%
Poljoprivreda	-- 4%
Kućanstvo - bez ambalaže	-- 4%
Drugo	----- 14%

Plastični ambalažni otpad u pojedinim zemljama EU-a

Tablica 2, Otpada ili uporaba

	Otpad od plastične ambalaže u kg po stanovniku	Odloženo, %		Oporavljeno, %		
		100	50	0	50	100
Irska	58					
Njemačka	38					
Italija	35					
Austrija	34					
EU28	32					
Slovenija	22					
Bugarska	15					
Hrvatska	13					

- Neoporavljeno, završilo na odlagalištima;
- Reciklirano, materijali su ponovno upotrijebljeni;
- Oporavljeno na drugi način, primjerice, energetska uporaba

Izvor: Eurostat (2015-2016)

Učinkovitost

Učinkovitost upravljanja ambalažom i recikliranjem u osnovi je definirana na samom početku proizvodnje i primjene ambalaže, dizajnom ambalaže i odabirom kompatibilnih materijala

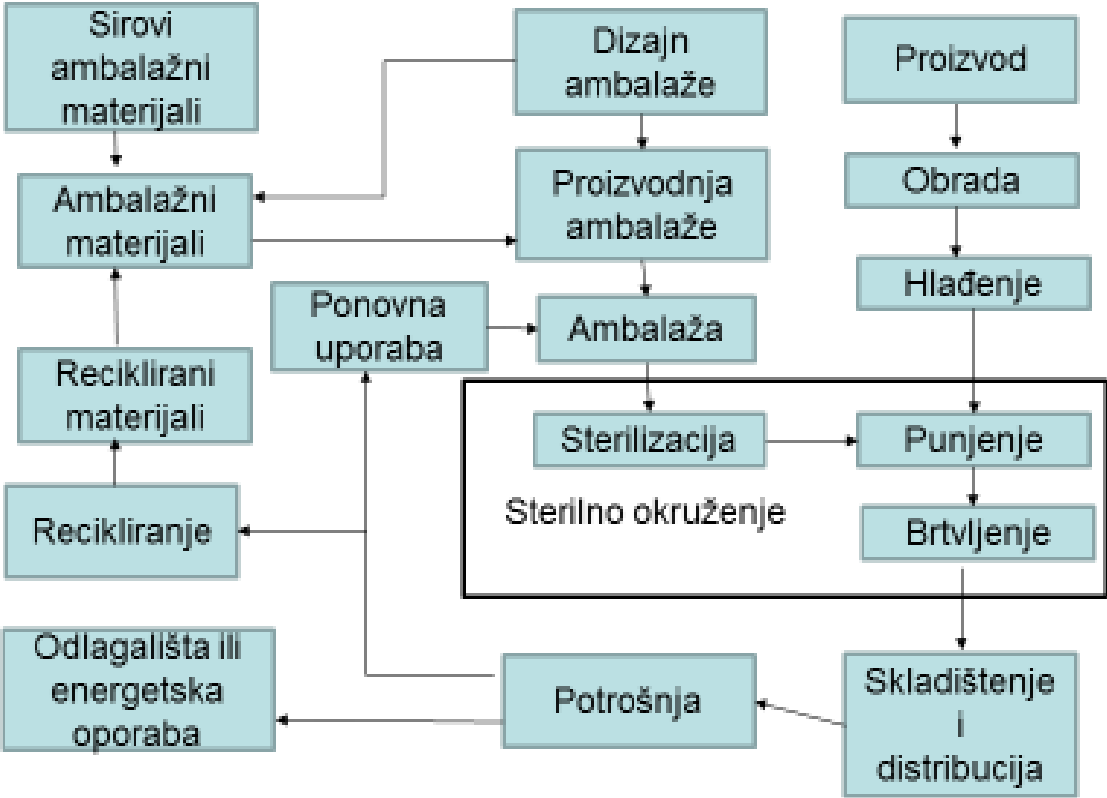
U kasnijoj fazi učinkovitost je definirana organizacijom prikupljanja i razvrstavanja iskorištene ambalaže.

Konačno je učinkovitost upravljanja ambalažom i recikliranjem definirana primijenjenom tehnologijom recikliranja ili oporabe.

Pogreške učinjene na samom početku u odabiru materijala i procesu postavljanja koncepcije proizvodnje i primjene ambalaže često se ne mogu ispraviti u kasnijim fazama

Sustavi pakiranja

Shema funkcije pakiranja prehrambenh proizvoda

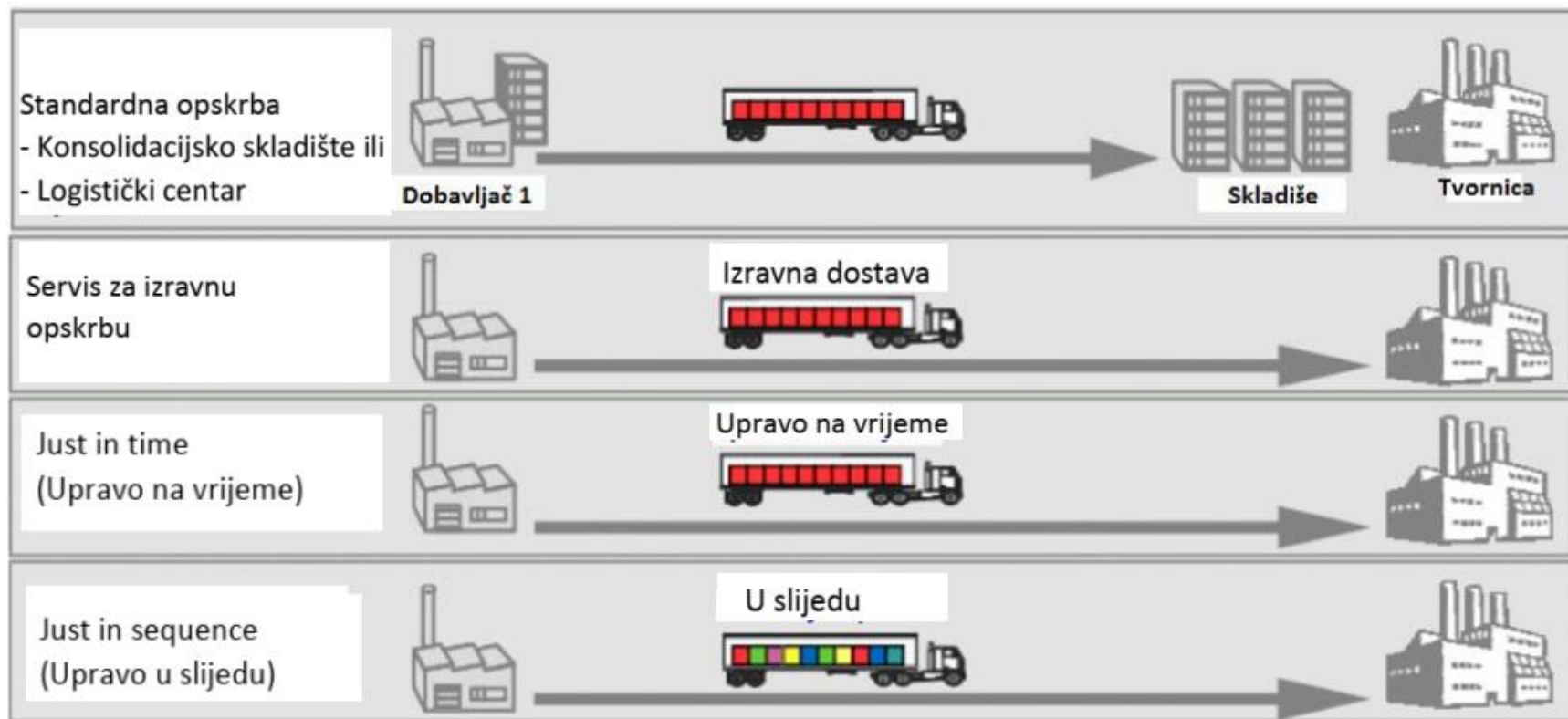

Sustavi pakiranja

Višekratna / povratna ambalaža

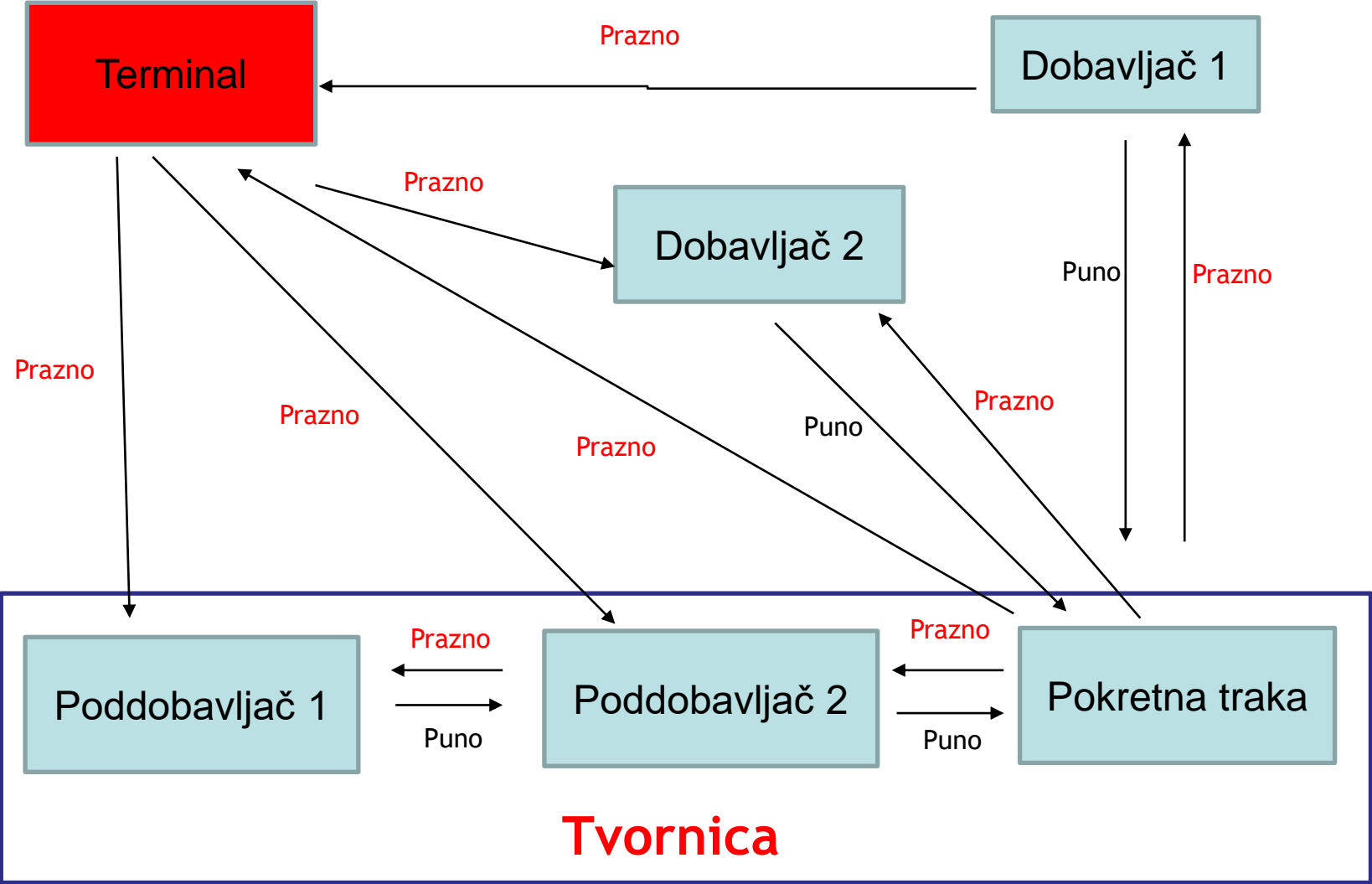
- U industriji, posebno u automobilske industriji, očigledan je snažan razvoj u dizajnu, izradi i testiranju industrijske ambalaže za višekratnu upotrebu.
- Sve više se primjenjuje ambalaža za višekratnu upotrebu (sanduci, vrećice i spremnici), koja se može koristiti na proizvodnim linijama po konceptu Just-In Sequence (upravo u slijedu).
- Upravo u slijedu nova je strategija u proizvodnji. Poluproizvodi dolaze u određenom redoslijedu do montažne linije, a na montažnoj liniji se raspakiravaju izravno iz transportnih spremnika i ugrađuju bez zaustavljanja u skladištima ili potrebe za sortiranjem.

Koncepti u automobilskom lancu opskrbe

Prema: Lesková, A. 2013, Logistics concept of supply chain in automotive production, http://web2.vslg.cz/fotogalerie/acta_logistica/2012/3-cislo/4_leskova.pdf, 19 September 2019.

Industrijski lanac opskrbe s konceptom Just-In Sequence

Višekratna industrijska ambalaža

Plastika visoke reciklabilnosti (polietilen, polipropilen) je najčešći korišten materijal za povratnu ambalažu u industrijskoj proizvodnji.

Životni vijek plastičnih paleta, spremnika, sanduka i vreća obično premašuje životni ciklus drvenih.

U modernoj su industriji unificirani sklopivi spremnici sve češće imperativ efikasne integrirane i povezane proizvodnje.

Primjer sanduka za ugradbene dijelove

- Materijal: polietilen visoke gustoće (HDPE)
- Dimenzija: 1220 x 1150 x 850 mm.
- Kapacitet do 700 kg robe.
- Plastični zasuni i dijelovi popravljivi su i mogu se zamijeniti.

Iz prethodnog se može iščitati da bez dovoljnog broja interdisciplinarnih stručnjaka koji istovremeno razumiju zahtjeve proizvodnje i primjene ambalaže uz očuvanje okoliša ne može se zaštititi okoliš iz rakursa ambalažne industrije.

Diplomski sveučilišni studij
Ambalaža, recikliranje i zaštita okoliša
Sveučilište Sjever, Koprivnica/Varaždin, Hrvatska

- **Studij pruža edukaciju budućih stručnjaka za ambalažu i zaštitu okoliša**
- **Stječu se suvremene kompetencije u ambalažnom inženjerstvu koje se prije ostalog ogledaju u:**
  - **dizajniranju i proizvodnji ambalaže**
  - **projektiranju i vođenju procesa pakiranja proizvoda**
  - **recikliranju i zaštiti okoliša**

Diplomski sveučilišni studij
Ambalaža, recikliranje i zaštita okoliša
Sveučilište Sjever, Koprivnica/Varaždin, Hrvatska

Struktura studijskog programa	
Opći sadržaji (kemija, biologija, informatika, programiranje)	15 %
Zaštita okoliša	15 %
Grafičke tehnologije i dizajn	15%
Ambalažni materijali, recikliranje i uporaba	20 %
Projektiranje i dizajn ambalaže	15 %
Projektiranje proizvodnih procesa u ambalažnoj djelatnosti	10 %
Marketing i ekonomija povezana s ambalažnom industrijom	10 %

Zaključak

U usporedbi s ostalim zemljama Europske unije, stvaranje i zbrinjavanje ambalažnog otpada u Hrvatskoj nije na zadovoljavajućoj razini.

U ambalažnoj industriji kružna ekonomija i zaštita okoliša započinju s odgovarajućim dizajnom i proizvodnjom ambalaže.

Učinkovito upravljanje ambalažom i recikliranjem definirano je na samom početku kreiranja ambalaže, tj. dizajnom ambalaže, odabirom kompatibilnih materijala, a kasnije organizacijom prikupljanja i razvrstavanja korištenih ambalažnih materijala.

Iz rakursa zaštite okoliša, pogreške učinjene na samom početku kreiranja ambalaže teško je, a često i nemoguće ispraviti u kasnijoj fazi zbrinjavanja otpadne ambalaže.

Stručnjaci za ambalažu trebaju imati interdisciplinarne vještine u dizajniranju i proizvodnji ambalaže te zaštititi okoliša.

Za održivu ambalažnu industriju nužno je imati dovoljno stručnjaka koji mogu sagledati pretpostavke ponovne uporabe ambalaže ili recikliranja ambalažnih materijala te očuvanja okoliša već u fazi dizajniranja ambalaže i tehnoloških procesa pakiranja.